

הצצה למרחב הנפשי החווייתי של תושבי מועצה אזורית אשכול בעקבות מבצע "צוק איתן"

יזהר שער

מה שעובר הלאה מעבר לגבולות מועצה אזורית אשכול אלו הנתונים המספריים והתיאוריים באשכול: שני הרגים אזרחים, ילד הרוג למשפחה מהאזור ומנחל עוז, חייל שנהרג בקרבות, כמה פצועים קשה ובינוני, אזרחים וחיילים, 1,300 נפילות באשכול, כשליש מכלל הנפילות במדינת

ישראל, נפילות רבות בתוך היישובים ובעיקר ביישובים הצמודים לגדר. נזקים רבים לרכוש, לבתים פרטיים, ללולים, לרפתות ולשדות. אלפי תושבים היו פליטים במהלך הקיץ בתוך ארצם, בכל התקופה שצה"ל נכנס פנימה. האזור היה שטח צבאי סגור, עם הרעשה קיצונית של כל כלי משחית אפשרי באוויר, בים וביבשה, ונדמה שרעידת אדמה רוחשת מתחת לפני השטח. אלפי פניות ומענים בתחום הנפשי לאורך כל התקופה ניתנו על ידי הצוותים המסורים מהאזור ומהשפ"ח שהיווה נדבך מרכזי ומוביל בהם.

אל הנתונים המספריים והתיאוריים הללו נוספו חוויות ייחודיות של לחלק מהתושבים במועצה. הפחד מתסריט אימה אפשרי של חדירת מחבלים ממנהרות הסמוכות ליישובים, נפילות פצמ"רים ללא התראה, שבכל רגע נתון יכולים להרוג כל מי שמצוי בטווח של עשרות מטרים מהנפילה, פחד לנוע בדרכים, אנשים שישנו ללא מיגון הולם בביתם. חוויות ייחודיות אלו ייצרו תחושת חוסר ביטחון

סוף שנת הלימודים האחרונה, תשע"ד, בכל הארץ ובפרט במועצה אזורית אשכול ובמועצות השכנות לה, החל בפעם המי יודע כמה הריטואל שנקרא "טפטופים", מושג המייצג את אותה חוויה ייחודית שנותנת תחושה של קלות ראש והיעדר התייחסות מצד כל מי שאינו חווה זאת. אבל בלב התושבים כאן פעפעה החרדה, סכנת החיים, הדריכות, המתח, החשש מהבאות. מערכת חירום נפשית התחילה לנגוס בנפש פנימה, והתערבבה עם תחושת הבדידות, ושאין כוח לזה עוד פעם. ברקע, אווירת הנכאים מרציחתם של שלושת הנערים הישראלים והרצח של הנער הערבי. אווירה נפיצה, ותחושה שכל הגבולות נפרצו, מעין הקדמה לתסריט אימה שבו אזרחים תמימים הם חלק משדה קרב עקוב מדם של שנה, נקם ותוקפנות סדיסטית שמחפשת פורקן.

מערכת חירום נפשית התחילה לנגוס בנפש פנימה, והתערבבה עם תחושת הבדידות, ושאין כוח לזה עוד פעם

באחד ביולי נכנס צוות השפ"ח של מועצה מקומית אשכול לכוננות מלאה. צוות הדחק-חוסן באשכול כולל את הפסיכולוגים של השפ"ח, יועצות של מערכות החינוך, צוות מט"מ (מרכז טיפולי משלים בתחום ההתפתחותי), צוות תל"מ אשכול, צוות המרכז הטיפולי של הרווחה ומתנדבים מהאזור - סך הכול 30 אנשי טיפול מהאזור. במשך למעלה מ-60 ימים, במשך כל שעות היממה, גייס הצוות ושאר שותפיו במועצה כל משאב פנימי וחיצוני כדי להתמודד ברמה אישית, משפחתית, קהילתית, מועצתית ובעיקר מקצועית עם מרחב חוויות שתודעת האחר מתקשה להבינה, להכילה ולעכלה. ברקע עמד כל העת שעון החול של החופש הגדול, והאוויר לנשימה שהיה אמור לטמון בחובו, שהלך ואזל והותיר שובל של אכזבה, תשישות ותסכול מהזמן האבוד, מהתוכניות שהשתבשו, והתחלפו בסיוט מתמשך.

לאחר כחודשיים, כשהתחושה הייתה שאתה מגרד את תחתית הכוחות שנתרו לך כדי לתמוך ולהכיל ולהחזיר ולייצב את הפונים הרבים השקועים איתך באותה סירה, נגמרה בפתאומית המלחמה באקורד טראגי. בעוד התושבים כאן מרוסקים ממותם של שני חברי הקיבוץ היקרים ואבל כבד נחת על המשפחות, על הקהילה ועל המועצה - בשאר המקומות בארץ, בצורה הכי טבעית ומובנת, פשטה תחושה של הקלה עם ההכרזה על הפסקת האש. אצל רבים כאן זה הגביר את תחושת הבדידות, הייאוש, הדכדוך, החרדה, התשישות, הכעס וחוסר האמון.

יזהר שער הוא מנהל שפ"ח אשכול ופסיכולוג ראשי בתל"מ (2014).

ללא התראה פעמים רבות, ואם הייתה התראה הרי שהיו שניות בודדות למצוא מחסה. בנוסף לאלו, "נאום הכלניות", היעדר נוכחות של ההנהגה הארצית באזור, תחושת התושבים שהם כמו ברווזים במטווח, ושלואורך ימים ארוכים חשו שהם ללא הגנה, ובעיקר בסוף "המבצע".

בעוד התושבים כאן מרוסקים ממותם של שני חברי הקיבוץ היקרים ואבל כבד נחת על המשפחות, על הקהילה ועל המועצה - בשאר המקומות בארץ, בצורה הכי טבעית ומובנת, פשטה תחושה של הקלה עם ההכרזה על הפסקת האש

לאור כל זה אפשר בהחלט להבין את השבר שנוצר באמון בהנהגה הארצית ובצבא. עם זאת, ראוי גם לציין את התחושות החיוביות ואת ההערכה למערכת המדינית והצבאית שעשתה כמיטב יכולתה למגר את תופעת המנהרות בפעולות נועזות שבהן קיפחו את חייהם חיילים רבים. למזלנו הרב, את החלל שהותירה ההנהגה הארצית מילא ראש המועצה שלנו, חיים ילין, שהיווה מודל עבור שאר מנהלי המועצה ומנהיגי היישובים ובכך מזער מעט מן הנזק של היעדר רועה ויד מכוונת מלמעלה. תושבי המועצה יצאו מחוזקים מבית ומאמינים בכוחותיהם הפנימיים, אך מתוסכלים מתחושת הבדידות אל מול ההנהגה הארצית. אך גם כאן, יש לציין את האגף במשרד החינוך שאליו אני שייך, שהיה בקשר עמי כל העת, נתן גב ותמיכה ואפשר את המענים שבתחום הייעודי לו. אני משער שבעלי תפקידים נוספים במועצה היו עם חוויה דומה אל מול מי שהם עובדים איתם.

לדעתי, ישנה חשיבות עליונה לכך שנבחרי הציבור ואנשי צבא בכירים יגיעו בתקופה שלאחר הלחימה ליישובים ולבתי הספר כדי לשמוע את החוויות ולהקשיב לטענות הציבור, ייתנו תוקף לחוויות ויפעלו לשיקום האמון שנפגע בדבריהם ובמעשיהם כשיצאו מאשכול אל העשייה השוטפת שלהם. חוויה נוספת שליוותה עשרות אלפי הורים במהלך הלחימה היא החרדה לגורל ילדיהם החיילים, שהיה נתק ממושך בתקשורת עמם. לילות נטולי שינה, דריכות לכל ידיעה, הכנה מנטלית שהגרוע מכול יכול לקרות והכחשה מיידית שלו, דיכאון מכל ידיעה על חייל שנפגע, חוויות מצמררות שתוארו שוב ושוב בפניות הרבות. רק שובו של הבן יצר רגיעה ממושכת בנפש בהיבט הזה. אבל לצערנו, לא כולם חזרו בשלום וההתמודדות עם השכול, החלמה מפציעות גופניות ונפשיות, עוד ארוכה ותלווה משפחות רבות. במקרים הללו באשכול המשפחות, הקהילות וגורמי הטיפול עושים את המיטב במציאות הנתונה וחובקים איש את רעהו. אני מקווה ומאמין שהחיילים שנחשפו למראות במשך תקופה מאוד קשה בשדה הקרב יהיו במעקב מתמשך, כדי שלא יפתחו הפרעה פוסט טראומטית.

קיומי, פחד אמיתי התערבב בחרדות מוקצנות ("יצוץ לי מחבל מבעד למרצפות הבית", "אני שומע צעדים ליד ביתי ובטוח שאלו מחבלים", "סידרתי לי ארון לשם אכנס עם הילד שלי ואסתום את פיו כשיגיעו המחבלים" ועוד) ובחוויות מוקצנות ("רסיס עבר ליד ראשי", "רסיסים פגעו ביד שלי", "רסיס חדר מבעד לחלון ופצע אבא של אחד הילדים", "נפל ממש ליד הגן", "נפל ליד תחנת ההסעה בדיוק כשהילדים היו שם" ולא ארחיב בתיאורים הפלסטיים של כל מי שראה מראות שהדעת אינה יכולה לתאר אותם).

החוויות האלו, שהתודעה מתקשה להכיל ועדיין נמצאות בנפשם של רבים מהתושבים, מחפשות את הדרך להתנקז, לעבור עיבוד, ולא למצוא פתרון הרסני אך אפשרי של הפרעה פוסט טראומטית, של גוף כואב, דיכאון או תוקפנות לא מווסתת. מאות טופלו ועוד מאות בדרכם לטיפול, כל אחד בקצב המתאים לו ובעיתוי שהוא ידקק לו.

ואם לא די בכך

אחת החוויות השכיחות היא היעדר אמון כלפי ההנהגה במדינה ובצבא, שנמהלת בהרבה כעס, חוסר אונים ותחושת נטישה וחרדה שאין מי שיגן עלינו. תחושות אלו החלו כבר מתחילת המבצע, שבו לא הייתה שום הכרה במצב הביטחוני ובסכנת החיים שבהם היו נתונים התושבים. המסר היה שאפשר להמשיך בשגרה. זה המשיך בכך שלפתע האוכלוסייה הבינה שעשרות מנהרות התקפיות מצויות מחוץ ליישובים, בעוד ששבועות ספורים קודם לכן נמסר על הורדת תקני הרבשצ"ם והנוכחות הצבאית ביישובים. נוספו לכך התחושה שהחמאס שלט בהפסקות האש, שהקבינט מפוצל, ושלא היה פינוי מסודר של יישובים צמודי גדר אשר פצמ"רים נורו לכיוונם

אלפי תושבים היו פליטים במהלך הקיץ בתוך ארצם, בכל התקופה שצה"ל נכנס פנימה. האזור היה שטח צבאי סגור, עם הרעשה קיצונית של כל כלי משחית אפשרי באוויר, בים וביבשה, ונדמה שרעידת אדמה רוחשת מתחת לפני השטח

פליטים בארצם

חוויה ייחודית נוספת הייתה תחושת הפליטות, של מי שנאלץ לצאת מאזור וחווה עקירה מהבית, "חופשה בכפייה", שלווה פעמים רבות בתחושות חוסר אונים, תשישות בהתמודדות בתנאים לא פשוטים עם הילדים, דאגה לבן זוג או לבת זוג שנשארו לעבוד באזור עם סכנת חיים, פגיעה ביכולת לשלוט על חייהם, תסריטי אימה ששרויים בתודעה, הרהור וערעור על חזרה הביתה, כעס שלא מוצא לו פורקן, קושי להמשיך ברצף התפקודי התעסוקתי שנתקל בחוסר הבנה מחלק מהמעסיקים ועוד. זאת, כמובן, נוסף לשאר החוויות שכתבתי קודם.

במקביל לתחושת הפליטות היו התחושות של אלו שנשארו לקיים את היישובים והיו נתונים בסכנת חיים, בכוח אדם מצומצם שנאלץ לנהל את היישובים, להמשיך בעבודות החיוניות לשמור על קיום היישוב, עם פיצול של המשפחות ותחושת מחויבות כלפי האנשים שנשארו ביישובים, בעיקר האוכלוסייה המבוגרת. במצבים רבים טיפלו האזרחים שנשארו בחיילים שחיו ביישובים, דאגו לצורכיהם תוך סכנת חיים.

הקושי היה הן למי שיצא והן למי שנשאר, אך עם מרחב חוויות שונה, שיצר מתח מסוים בין אנשי אותו יישוב שאותו צריך לאחות אט אט בשיח משותף וביצירת נרטיב משותף של התושבים בכל יישוב, כך שכל אחד ימשיך הלאה במסע היישובי העתידי וביצירת מציאות משותפת חדשה.

כמו כן, בעקבות ההתפצלויות של יישובים רבים במהלך ימי הלחימה היה על המועצה לתת מענה ברמות שונות הן לתושבים שנשארו ביישובים והן לתושבים שיצאו לפזורה ברחבי הארץ. עובדי המועצה, ההנהלה, החינוך ומכלול הטיפול באוכלוסייה הן ליישובים ברחבי המועצה תחת אש וסכנת חיים והן לאוכלוסייה שיצאה מהאזור יצאו לשטח עשרות פעמים לשם כך. היה ניסיון להוציא את הצוות האפקטיבי ביותר לצורכי האוכלוסייה בכל מקום. ראוי להדגיש שכל הפעילות הזו מיתנה את הפוטנציאל ההרסני קצר הטווח וארוך הטווח של החוויות הקשות האובייקטיביות והסובייקטיביות שבהן היו נתונים תושבי המועצה במשך תקופה כה ממושכת.

חירום כמציאות יומיומית

חוויה נוספת ייחודית למועצה האזורית אשכול ולמועצות השכנות הייתה המצב המתמשך של החשיפה לסכנת חיים ולמצבי חירום ולשגרת חירום. מדובר ב-14 שנים, משך זמן בלתי נתפס, שבו כל הדור החדש אינו יודע מה זה מציאות של חיים נורמליים ללא איום

מתמיד שיכול להגיע לפתח ביתך מהאוויר או מהקרקע. מציאות של תוקפנות מתמשכת שבאה לידי ביטוי בהרסנות הדדית ובהיעדר אופק של דיבור ומשא ומתן בדרך סדורה, אלא דרך של התנהגות זורעת אימה והרס. מהי המשמעות לנפש האדם בחשיפה כה מתמשכת למציאות זאת? המחקרים שמתחילים להופיע כבר מצביעים על רמות תוקפנות גבוהות יותר בקרב האוכלוסייה שנחשפה לאורך זמן לסיטואציה הלא נורמלית הזאת. האם לא ברור שחשיפה לתוקפנות כה קיצונית המאיימת על חייהם תחלחל לנפש, תגרה את האזורים הרגישים לתוקפנות במוח ותעורר את הפוטנציאל התוקפני הגלום בכל אחד מאיתנו? ואולי התוקפנות לא תמצא את ביטוייה החוצה ותפגוש את אזורי הדיכאון והייאוש שבנפש? לצערי, גם לרמות דיכאון גבוהות נותן המחקר אישוש לגבי האוכלוסייה שנחשפה למצב החירום המתמשך. ומה קורה לגופנו שאינו מפוצל מנפשנו והוא מקשה אחת? אכן - שכיחים מאוד המופעים של כאבים גופניים והתפרצות מחלות שהיו יכולות להיות חבויות בתנאים אחרים.

אם נסיף לתוקפנות, לדיכאון ולסומטיזציה את רמת הדריכות הקיצונית שבה נתונה האוכלוסייה, ההתשה, התשישות המצטברת והבדידות של מורכבות החוויה, נגלה שבעצם נוצרת אוכלוסייה, דור עם היבטים רגשיים ייחודיים המהווים את אישיותו הנבנית של הפרט.

נוסף על כך, יש גם בשורה חיובית של צמיחה פוסט טראומטית. מעבר לכוחות ההבראה הספונטניים הקיימים בכל אחד וביכולת רוב האוכלוסייה להתאושש ולהמשיך הלאה עם התמיכה הראויה (כוחות פנימיים, חברתיים וטיפוליים), ישנה גם צמיחה שהיא תולדת החשיפה למצב הטרומטי. הצמיחה מתבטאת בין השאר בקשר קרוב יותר לאחרים, המתבטא ביכולת להבנה, באמפתיה ובחמלה כלפי האחר, ביכולת לסמוך על אנשים בעת צרה. הצמיחה באה לידי ביטוי גם בראיית אפשרויות חדשות בחיים, תחושה רבה יותר של כוח אישי וחוסן פנימי, עיסוק בשאלות קיומיות סביב ערך ומשמעות החיים, שינוי סדר עדיפויות לגבי מה שחשוב בחיים והגברת ההערכה של החיים ביומיום, הגברת תחושת קשר ושייכות למקום. לכל ההיבטים הללו של צמיחה אפשר למצוא ביטוי במועצה אזורית אשכול. תפיסת העולם המנחה את התנהלות המועצה על כל אגפיה, והשירות הפסיכולוגי ואגף החינוך בכלל זה, היא התייחסות ומענים הן להיבטים של הפגיעה בנפש האדם והן לעידוד הצמיחה של הנפש. ישנה הבנה עמוקה לכך שמצד אחד יש צורך לנהל את מצבי הלחץ הרוגשים עלינו כל העת ולתת את כל המענים למגוון קשיים פוטנציאליים היכולים להתעורר אצל כל אחד. לכך נועדו כל תוכניות המניעה, הכשרות הצוותים ביישובים ובבתי הספר, קבוצות טיפוליות, מרכז חוסן, מענים פרטניים ועוד. יש ערנות ואיתור בעיות שאינן רק בספקטרום החרדה אלא תוצר החשיפה המתמשכת - תוקפנות, דיכאון וכדומה. מצד שני קיימת הבנה עמוקה לכך שיש צורך לנהל ולטפח את הצמיחה של כל אחד, לאתר את נקודות החוזק, לעודד ביטוי אמפתיה וחמלה, להגביר תחושת שייכות למקום, לחזק את מנגנוני ההתמודדות האישיים, לחזק את הדימוי העצמי, לתת מקום לשאלות על מהות החיים, לעודד הידברות, מנהיגות וסיוע לאחר. היבטים אלו גם מחסנים ופועלים ככוח נגד היווצרותה של פתולוגיה, וגם יוצרים דור שהוא אמנם "שרוט" במידה מסוימת, אך גם ערכי, חיוני ובעל תעצמות נפש.

תפיסה זאת של עידוד הצמיחה באה לידי ביטוי בקשר של המנהלים עם המנכ"ם, של המחנכים, של התלמידים, של התלמידים אלו לאלו ושל ההורים כלפי הילדים. זה מופיע בעוצמה גבוהה בחינוך הלא פורמלי המעודד היבטים של צמיחה, בהתנדבות של הנוער להדריך, להתנדב לשנת שירות, לשאוף למצוינות בתחומי עניין כגון ספורט, אמנות, לימודים ועוד.

החוויות האלו, שהתודעה מתקשה להכיל ועדיין נמצאות בנפשם של רבים מהתושבים, מחפשות את הדרך להתנקז, לעבור עיבוד, ולא למצוא פתרון הרסני אך אפשרי של הפרעה פוסט טראומטית

חשוב לזכור שמעבר לחשיפה ההרסנית של חודשי המלחמה האחרונה ולהדי התערבויות המאסיביות ומזעור נזקיה שיימשכו, להערכת, בשנתיים הקרובות, נחשפה האוכלוסייה גם לחוויות מיטיבות המוצפנות בנפשו של כל אחד - הקהילות מחוץ לאזור, שחיבקו ועשו הכול להיטיב עמנו. היחס המדהים לחיילים הן מצד תושבי המועצה והן מצד אזרחי המדינה, התרומות של כל דבר אפשרי כדי לרכך את הפגיעה כפיצוי מסוים על עוגמת הנפש וכביטוי של הזדהות של מי שמחוץ לאזור, ההתארגנות של תושבי האזור והזעקה לא להפקיר אותנו לבד, עם ההד המסוים שניתן לכך בתקשורת ובשאר הארץ, ה"טיולים בכפיה" בכל מיני אתרים ואטרקציות ברחבי המדינה ובמספר מקרים אף בחו"ל, תרומתם של גורמים שונים, בואם של אמנים לעודד את רוחם של התושבים, הבדיחות, חלקן מוצלחות, ברשתות החברתיות, תחושת הביחד וחברויות חדשות שנוצרו - מעין חברים לקרב ועוד. כל אלו היו חוויות שיצרו מעין "אקמוליזציה" לכאב, הסחת דעת מהחוויות הקשות ומאגר של זיכרונות חיוביים ומחזקים, שחשוב לתת גם להם הכרה ותוקף במרחב החווייתי המתגבש ובנרטיב החדש שנוצר. נראה לי שישנה חשיבות לאפקט מתמשך יותר של "חיזוק" האזור על ידי אמנים, תרומות מעודדות צמיחה ומאפשרות הפגה במהלך השנה הקרובה, מה שסייע לריפוי, לתחושת היציאה מהבדידות שבה שריה האוכלוסייה ולעידוד הצמיחה.

עם הפנים קדימה

במהלך הלחימה, בישיבות החיתוך במכלולים השונים, הצעתי ליצור נרטיב מהיום שאחרי ואילך שכותרתו "מתסריט אימה לדרמה אנושית" - תסריטי האימה התממשו אצל חלק מתושבי המועצה ברמה האישית, חלק עדיין שרויים בתוכם ברמה הסובייקטיבית, אולם אט אט, כל פרט, כל משפחה, כל קהילה ינועו בקצב שלהם אל הדרמה האנושית שבה ישנו מקום לריבוי החוויות שבצמצי של כל פרט, כל משפחה וכל קהילה לטוב ולרע. מדובר בשיח מתמשך ברמה אישית, משפחתית וקבוצתית שיאפשר בטווח הבינוני והארוך אינטגרציה של מגוון רגשות וחוויות

ויצירת התארגנות ומשמעות מחודשת בחיים, זאת נוסף לשילוב של פעילות מפיגת מתחים היוצרת הטענת כוחות לנפש בשילוב עם התערבויות הן על ידי טיפולי גוף ונפש והן על ידי התערבויות פסיכולוגיות מותאמות. הגוף והנפש זקוקים למגוון דרכים שבהן ייעבדו, יבטאו, ינקזו ויארגנו מחדש את החוויות האצורות בהם. מה שנכתב כאן הוא רק הצצה למרחב הנפשי החווייתי של תושבי מועצה אזורית אשכול והמשמעויות הכרוכות בו. אני מקווה שהמסמך האינטואיטיבי הזה יוציא קצת מהבדידות את החוויות האצורות בתוכנו ויזרע הבנה לצורך בהשקעה שיטתית וארוכת טווח בתושבי האזור, הן בתחום הרגשי הנפשי שעליו אני אמן והן בתחומים נוספים הכרחיים בהיבטים מדיניים, ביטחוניים וכלכליים, שקריטיים לאפקטיביות בהתערבויות בתחום הנפשי הרגשי. בלי חשיבה ויישום שישלבו את כל היבטי החיים של תושבי מועצה אזורית אשכול על ידי כל משרדי הממשלה ניוותר בתחושת הבדידות. הצמיחה של חבל ארץ חיוני זה למדינה זו תיצבע בתחושות קשות של נטישה, והסדק באמון בהנהגת המדינה ייהפך לשבר שלא יהיה אפשר לאחותו. אחרי אירועים דרמטיים קיימת שעת רצון שבה נפתח הלב. עם חלוף הזמן האירועים נשכחים, וצריך להילחם כדי לקבל מענים למרות הצרכים. על ההבנה וההיענות לצרכים להפוך ל"שנות רצון" של טיפוח מתמיד של חלקת האלוהים באשכול.

אחת החוויות השכיחות היא היעדר אמון כלפי ההנהגה במדינה ובצבא, שנמהלת בהרבה כעס, חוסר אונים ותחושת נטישה וחרדה שאין מי שיגן עלינו. תחושות אלו החלו כבר מתחילת המבצע, שבו לא הייתה שום הכרה במצב הביטחוני ובסכנת החיים שבהם היו נתונים התושבים

ההמצאה הבאה

במהלך החודשים האחרונים, בעוד הדי הפיצוצים המהדהדים בראשי מתערבבים בכאב ובחרדה במפגשים עם אנשי המקום, צצו בתוכי הרורים אחדים שהטרידו את מנוחתי. המחשבות שלי, שרובן המכריע מבקשות להקל על סבלו של הזולת, התערבבו עם דריכות קיצונית של הגנה עצמית והגנה על יקירי מפני סכנת חיים ממשית.

תהיתי כיצד אזרחים במדינה שאני מחובר לה בכל נימי נפשי חשופים לסכנת חיים כבר 14 שנים. כיצד הבן שלי, שלא הצליח לחגוג את מסיבת בר-המצווה שלו עקב המלחמה, לא ידע מציאות אחרת שאין בה סכנת חיים.

תהיתי גם כיצד אין הבנה בהנהגה שאי אפשר להותיר חבל ארץ שלם במלחמת התשה ובסכנת חיים. כיצד אף אחד "שם למעלה" לא נתן הנחיה ברורה לפינוי יישובים צמודי גדר בזמן לחימה כשהאזור הפך לשדה קרב, כשפצמ"רים נחתו ללא התראה ומחבלים יכלו לחדור ממנהרות שבקרבת היישובים הללו?

נמצאים במים, תראה, הנה מגיעים עוד". והאיש שעמד על גדת הנהר עונה לו: "אני מחפש את מי שזורק את התינוקות למים כדי לעצור אותן, ואז לא נצטרך לקפוץ למים ולהציל את התינוקות".

לך הקורא יש פרשנות משלך לסיפור זה בהקשר לדברים שכתבת או אסוציאציות שעלו בראשך. וישנם הרבה כיווני חשיבה שסיפור זה יכול לעורר. אחת ההבנות שלי היא שעדיין לא גילו כיצד לעצור את ההרס והתוקפנות שמולידים סבל אנושי קיצוני ומתמשך בחבל אשכול ובחבל הארץ של שכנינו מעבר לגבול.

מצד אחד צריך את כל ההמצאות והפעולות שתאפשרנה הגנה ממשית על חיי תושבי אשכול כמו על שאר תושבי המדינה. התינוקות, הילדים והמבוגרים באשכול ראויים להגנה על חייהם כמו כל תושב אחר בארץ. הם גם זקוקים להגנה על הצמיחה הדמוגרפית שמחייבת השקעה מאסיבית בחינוך, בתשתיות ובדיוור כדי שלאנשים יהיה כדאי לחיות כאן למרות הסכנה שבה הם נתונים.

אם נוסיף לתוקפנות, לדיכאון ולסומטיזציה את רמת הדריכות הקיצונית שבה נתונה האוכלוסייה, ההתשה, התשישות המצטברת והבדידות של מורכבות החוויה, נגלה שבעצם נוצרת אוכלוסייה, דור עם היבטים רגשיים ייחודיים המהווים את אישיותו הנבנית של הפרט

מצד שני צריך להבין שהמצאות כופה עלינו להמציא את השלום. לא כעוד מסר בנאלי אלא עלינו לכנס את המוחות היצירתיים ביותר בארץ ובעולם ולהמציא דבר שעדיין לא נברא שנים רבות ושנראה כיום בלתי אפשרי. אנחנו צריכים להיות מדינה אמיצה וגם צריך להיות עולם אמיץ שימציא את המצאת השלום בינינו לבין שכנינו. בטוחני שאם יושקעו משאבים אדירים בכיוון זה נקדים את אפשרות קיומה של שכנות הממתנת את התוקפנות שזורה הרס פיזי ונפשי על כולנו, אדים רעילים בשדה התוך האישי והבין אישי שבו אנו חיים. זאת תהיה חוויה מתקנת לשחזור הכפייתי הטראגי שפוקד אותנו שוב ושוב.

מדובר בתוקפנות שבני אדם יזמו ויצרו ולא בתופעת טבע שאין לך שליטה על הרסנותה. האם גם כאן זקוקים לרמת הרס קיצונית יותר כדי להבין שאין בכך תוחלת? ברור שאין לי כרגע פתרונות "בשלוף", אבל לאחר שנים שבהן רוב המשאבים הושקעו בהגנה עצמית או בייצור כלי הרתעה צבאיים ראוי להשקיע משאבים רבים ולהמציא את מה שנראה בלתי אפשרי בימים אלו, המצאת השלום, או לכל הפחות: כלים למיתון ההרסנות של הקונפליקט.

נראה לי שהמוחות המבריקים בארץ ובעולם מחכים לאתגר זה וכך גם מוחותיהם של ילדינו וילדי שכנינו, שראוי שיהיו מוזנים במחשבות מסוג זה.

מומלץ להכניס כבר היום לתקציב המדינה ולתקציב שיקום עזה סכומים נכבדים למטרה זאת. כך לא נצטרך לקפוץ לנהר משתי גדותיו ולהציל את התינוקות.

ובין כל תהיותי שמעתי ברקע בטלוויזיה את אחד המראיינים שאומר שהכורח שנוצר במציאות הוא אבי ההמצאה. במקביל שמעתי שישנם מוחות מבריקים, שאם תיתן להם את המשאבים ואת מרחב הזמן המתאים יפתחו וימציאו דברים שאף אחד לא היה מאמין שאפשר להמציאם.

ואכן - ההמצאה של כפת ברזל הצליחה לעצור את אותו ירי תלול מסלול ולצמצם נזקים בצורה מרשימה לחלק מאזרחי המדינה. החץ על פיתוחיו השונים אמור לענות לאיומים אחרים, ושמעתי אמירות שעשוי יש כורח במציאות שבה תימצאנה הדרכים לאיתור מנהרות ושיש פיתוחים לפגיעה גם בפצמ"רים. תהיתי מדוע צריך לחכות לכך שיתממשו תסריטי אימה ידועים מראש של חדירות מחבלים ומוות מיירי פצמ"רים? הרי הכורח במציאות כבר ידוע שנים אחדות ואם יש איום נוסף שידוע או יהיה ידוע - למה לא להיערך לו מראש?

לדעתי, ישנה חשיבות עליונה לכך שנבחר הציבור ואנשי צבא בכירים יגיעו בתקופה שלאחר הלחימה ליישובים ולבתי הספר כדי לשמוע את החוויות ולהקשיב לטענות הציבור, ייתנו תוקף לחוויות ויפעלו לשיקום האמון שנפגע בדבריהם ובמעשיהם כשיצאו מאשכול אל העשייה השוטפת שלהם

אך מחשבותי לא הסתיימו בתהיות אלו, ולאחר עשרות ימים שבהם אנשי בריאות הנפש ואני מפעילים את כל ההמצאות והטכנולוגיות שיש לנו כדי למצער את הנזק הנפשי של האנשים היקרים בחבל ארץ זה נזכרתי בסיפור ששמעתי לפני חודשים אחדים.

בסיפור זה מתוארת זוויה שבה תינוקות מפרפרים למוות בתוך נהר ומספר אנשים הנמצאים על גדת הנהר קופצים תוך סיכון חייהם כדי להציל את התינוקות. הם עושים זאת בחירוף נפש ובמסירות אף על פי שהם מותשים, אבל אחד האנשים עומד על גדת הנהר באי שקט ומסרב להיכנס למים. ואחד האנשים שיוצא עם עוד תינוק שהצליח להציל שואל אותו: "למה אתה לא נכנס איתנו למים? אתה מפחד? יש כאן הרבה עבודה ואנו כבר שחוקים לגמרי, תראה כמה תינוקות

